

## GIỚI THIỆU SÁCH

### NHỮNG VẤN ĐỀ VỀ NHÂN HỌC TÔN GIÁO

**Những vấn đề nhân học tôn giáo. Tạp chí  
Xưa và Nay, Nxb Đà Nẵng, 2006. Sách dày  
502 trang, khổ 16 x 24 cm.**

Cuốn sách nằm trong chương trình dịch thuật của Hội Khoa học lịch sử Việt Nam và của Tạp chí Xưa và Nay. Đây là cuốn sách tập hợp nhiều bài viết của các tác gia từ kinh điển cho đến thời hiện đại ở Châu Âu và Châu Mỹ.

Mở đầu cho những tập hợp các bài viết về tôn giáo là *Dẫn luận về Sự thăng trầm của nghiên cứu nhân học về tôn giáo* của Giáo sư Charles F. Keyes. Qua phần dẫn luận này người đọc thấy được một quá trình lịch sử của bộ môn nhân học tôn giáo với những thăng trầm của riêng nó. Từ những luận điểm cơ bản về vấn đề định nghĩa tôn giáo, quan điểm và các lý thuyết tôn giáo trong lịch sử, đặc biệt từ nghị trình của Geertz và Asad cho các nghiên cứu nhân học về tôn giáo, Giáo sư Charles F. Keyes cũng đã đưa ra những suy nghĩ của bản thân về vấn đề này. Theo Giáo sư, có 3 yếu tố cơ bản trong nghiên cứu nhân học tôn giáo. Đó là, thứ nhất, “chúng ta cần nghiên cứu những hoàn cảnh cụ thể làm khơi dậy trong ít ra là một số lượng người đáng kể những “mối quan tâm cơ bản”. Ông cho rằng tính phổ quát nhất của những hoàn cảnh là cái chết. Khoa học đã thất bại và sẽ tiếp tục thất bại trong việc cung cấp biện pháp để đảm bảo dù chỉ một người thôi sẽ

không bao giờ chết. Sự thực, có một chứng cứ vững chắc cho thấy bởi khoa học đã khá thành công trong việc mang lại các biện pháp làm giảm nhiều dạng đau khổ nên cái chết đối với nhiều người đã trở thành một viễn cảnh và trải nghiệm thậm chí đáng lo âu hơn. Thứ hai, ông đề nghị đến việc xem xét những nguồn quyền lực của thông điệp tôn giáo. Mọi tôn giáo chính của thế giới đều khẳng định rằng quyền lực của thông điệp của họ nằm trong những văn bản hoàn toàn khác biệt bởi chúng có giá trị vượt ra ngoài tác phẩm của loài người. Trong khi trong quá khứ, quyền lực của văn bản thiêng liêng thường được biểu hiện như là truyền thống thông qua sự kết hợp với nghi lễ phong tục và với những nhà chuyên môn, người sở hữu cái mà Weber gọi là “ma lực mang tính thể chế”, việc tăng cường sự tiếp xúc giữa các dân tộc có truyền thống khác nhau và sự nổi lên của các thể chế thế tục đã làm cho quyền lực đó rơi vào khó khăn. Bất kể sự mong đợi của nhiều nhà khoa học xã hội, những người chịu ảnh hưởng từ tư tưởng thời Khai Sáng, và như được kết luận trong công trình của Marx, Freud và Durkheim, rằng văn bản tôn giáo sẽ bị mất thiêng khi con người chịu ảnh hưởng bởi tư duy khoa học và các thể chế thế tục, điều này rõ ràng đã không xảy ra. Yếu tố cuối cùng trong nghị trình nghiên cứu nhân học tôn giáo mà Giáo sư Charles F. Keyes đưa ra là *tập trung vào các phương pháp có tính nguyên tắc*. Thông điệp tôn giáo chỉ nắm được, cụ thể là trở thành cơ sở cho định hướng của con người tới hành động xã hội, thông qua việc đặt bản thân chúng vào các phương pháp có tính nguyên tắc được quảng bá

bởi thể chế tôn giáo và các nhà lãnh đạo tôn giáo. Nghiên cứu nhân học về tôn giáo do vậy cần phải mô tả dân tộc học bằng những phương pháp này. Nghi lễ vẫn là một phương pháp quan trọng đối với một số thể chế tôn giáo, một phần bởi vì nhiều người tìm thấy trong nghi lễ ý nghĩa của việc có một mối liên hệ với thế lực thiêng liêng. Tuy nhiên, nghi lễ ngày càng bị thế chỗ bởi nguyên tắc nhắm vào hành động đạo đức hay đạo lý hơn là nghi lễ.

Sau phần *Dẫn luận* là tập hợp các bài viết của những tác gia nổi tiếng như Karl Marx với *Tiểu luận về Peuerbach*; Emile Durkheim về *Định nghĩa hiện tượng tôn giáo và về tôn giáo*; Sigmund Freud đề cập đến *Vạn vật hữu linh, ma thuật và quyền năng tối thượng*; Bronislaw Malinowski trình bày những vấn đề về ma thuật, mối quan hệ giữa *ma thuật, khoa học và tôn giáo*; Claude Lévi-Strauss đưa ra mô hình về *cấu trúc của thần thoại*; Victor Turner trình bày về những *biểu tượng trong nghi lễ của người Ndembu*; Nibert N. Bellah nói đến sự tiến hoá của tôn giáo; Clifford Geertz coi *tôn giáo như một hệ thống văn hoá*; Talal Asad trên quan điểm *những suy ngẫm về Geertz* đã đưa ra các khái niệm nhân học về tôn giáo; Giáo sư Charles F. Keyes ngoài phần *Dẫn luận*

như đã nêu ở trên còn trình bày quan điểm của cá nhân về *Ma lực: từ đời sống xã hội đến tiểu sử linh thiêng*; Yonina Talmon xem xét *phong trào thiên niên* để thấy *quan hệ giữa tôn giáo và thay đổi xã hội*; John H. Garvey xem xét *các trào lưu tôn giáo căn bản* và quan hệ của nó với chính trị.

Ngoài ra, cuốn sách còn đưa ra 3 phụ lục về những thuật ngữ chuyên ngành nhằm giúp cho độc giả hiểu thêm những vấn đề còn khá mới mẻ với nhiều người khi nghiên cứu về tôn giáo. Đồng thời nhóm dịch thuật cũng cung cấp 147 tài liệu tham khảo của các học giả nước ngoài. Đây thực sự là nguồn tài liệu quý giá cho những người có quan tâm sâu hơn về lĩnh vực này. Và cuối cùng, cuốn sách trình bày ngắn gọn và súc tích về tiểu sử của các tác giả giúp cho độc giả biết về con người cũng như những công trình khoa học nổi tiếng hay các quan điểm của họ về vấn đề nhân học tôn giáo.

*Những vấn đề về nhân học tôn giáo* thực sự là một cuốn sách có ích, tạo nên sự khởi đầu cho những ai muốn đi vào tìm hiểu, nghiên cứu chuyên sâu lĩnh vực nhân học tôn giáo.

**Lê Đức Hạnh**